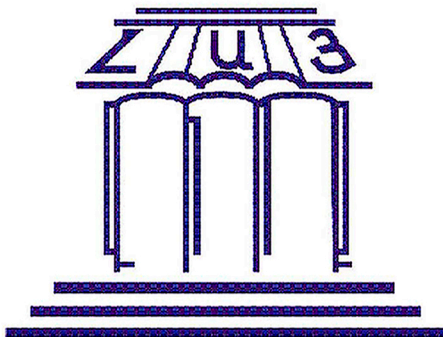

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

25.782 *supplement*

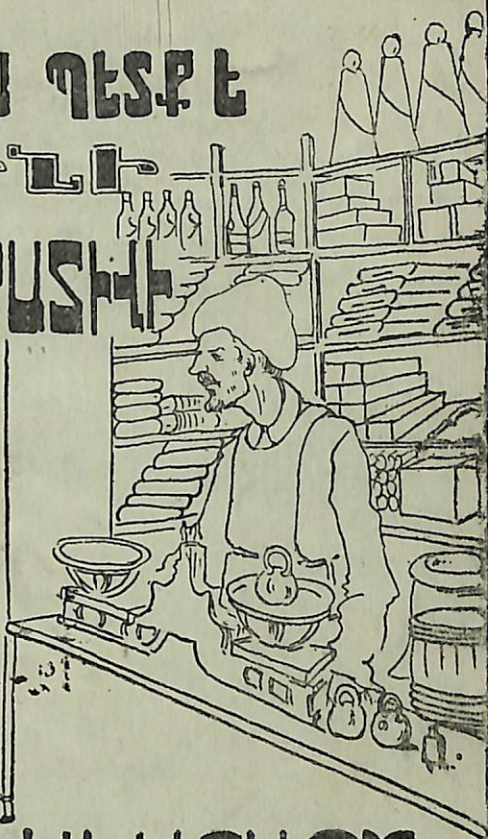
ԻԼՋԴԵԱ ՂԵՏՔ Ե

ԼՈՒԼԻ

ԿՈՊԵՐԱՏԻԿ

334

h-61

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

334

h-61

10 JUN 2013

25-782

334

46

115 JAN 2010

1-61

300

1712-40

Հ. Տ. Մ.

Գրքի համարները բոլոր լեզուներին, միացված

ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ԼԻՆԻ

ԿՈՌՊՈՐԱՏԻՎԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԸ

1003
1925

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹ. ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԳԱՂ. ԳԱՂԳՈՐԾԿՈՄԻ

1925 թ.

ՅԵՐԵՎԱՆ

005
00-2141

U. S. S. R.

ՏՐԵՍՏԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Գրառեպ. № 1751 Պ. № 1957 Տիբ. 5000

ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ԼԻՆԻ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԸ

1

Ինչպես գիտեք՝ կոոպերացիան բազմաթիվ ժարդկանց ընկերակցությունն է և ընկերական ջանքերով ստեղծված գործ. նման գործերը լինում են տեսակ-տեսակ. դրանցից մեկը սպառողական խանութն է, վորին սովորաբար ասում են կոոպերատիվ:

Սպառողական խանութը կամ կոոպերատիվը իր արտաքին տեսքով նույնն է, ինչ վոր մասնավոր խանութը քաղաքներում կամ կենտրոնա-նական գյուղերում. յերկուսի մեջ ել կան դա-րակներ, վորոնց վրա դարսված են ապրանքներ, այդ խանութներում դրված է յերկարուկ սեղան, վորի վրա գտնվում են կշեռք, կշռաքարեր, ար-շին, համրիչ, և այլն. սեղանի հետևում կան-գնած են մեկ կամ մի քանի գործակառարներ, վորոնք ընդունում են գնորդներին ու վաճառում ապրանքներ:

Բայց սպառողական խանութը տարբերվում է մասնավոր խանութից իր ներքին կյանքով:

Որինակ՝ մասնավոր խանութը պատկանում է մեկ մարդու և խանութի միջի ապրանքները սեփականություն են մեկի:

Իսկ սպառողական խանութը պատկանում է շատ մարդկանց և խանութի միջի ապրանքները սեփականություն են շատերի:

Մասնավոր խանութը աշխատում է եփանալին ապրանք ձեռք բերել և թանգ գնով ծախել:

Իսկ սպառողական խանութը աշխատում է լավ ապրանք ձեռք բերել ու եփան գնով ծախել:

Մասնավոր խանութը աշխատում է վորջան կարելի է շատ փող վաստակել և տիրոջ գրք-պանը լեցնել:

Իսկ սպառողական խանութն ընդհակառակը՝ աշխատում է փոչ թե շատ փող վաստակել, այլ իր անդամներին եփան գնով ապրանք տալ, թեկուզ՝ այդ ապրանքից վաստակ քիչ մնա:

Ինչպես տեսնում եք՝ արտաքինով նման յերկու խանութները բոլորովին տարբերվում են միմյանցից իրենց առևտրի ձևերով ու նպատակներով:

2

Մասնավոր խանութը կառավարում է կամ տերը կամ գործակատարը, իսկ սպառողական խանութը կառավարում է գործակատարը:

Սպառողական խանութի տերերը կոոպերատիվի անդամներն են, վորոնց թիվը հասնում է մի քանի հարյուր հոգու. սրանք ժողով են գումարում, այդ ժողովում ընտրում են մի քանի հոգուց բաղկացած վարչություն, վորին և հանձնում են ընկերության գործերի ղեկավարությունը, իսկ վարչությունը սպառողական խանութը կառավարելու համար՝ հրավիրում է գործակատար:

Գործակատար կարող է լինել կամ վարչության անդամներից մեկն ու մեկը, կամ կողմնակի մարդ, սակայն ով ել ուզում է լինի այդ մեկը, նա պիտի անգամադրված լինի կոոպերատիվին:

Ինչ տարբերություն կա կոոպերատիվի ու մասնավոր խանութի գործակատարի մեջ. ինչ իրավունքներ ու պարտականություններ ունի կոոպերատիվի գործակատարը և ինչպես պիտի տանի գործը—անա այն հարցը, վորի մասին պիտի գրուցենք այստեղ:

3

Մասնավոր խանութպանը խանութ բացելով, ինչպես տեսանք, մի նպատակ ունի,—վորջան կարելի չե փող շատ վաստակել և իրեն համար կարողություն դրստել, և այդ բանին հանելու համար գործի չե դնում ամեն միջոց:

Նախ՝ նա ձեռք ե բերում ե ժանազին ապրանք ե վաճառում ե թանկ գնով — նրա հոգը չի, թե ապրանքը վատ տեսակի ե ու անպետք. նա գոհ ե, յերբ իր գնած ու վաճառած ապրանքից մեծ վաստակ ե ստանում:

Յերկրորդ՝ մասնավոր խանութպանը չի բավականանում միմիայն առուծախքի վաստակով, այլ դիմում ե նաև ծուռ միջոցների, այն ե՝ գողանում ե չափի ու կշռի մեջ. ուրիշակ՝ շաքարը կշռելիս՝ դնում ե հաստ թղթի մեջ ե ապա կըշռում. չիթը չափելիս՝ այնպես ե ձգում կամ մատերը խաղացնում, վոր արշինի մեջ կես, շատ անգամ մեկ վերշոկ պակաս ե տալիս. նավթի չափը այնպես ե շինել տալիս, վոր յերբեք նրա միջի նավթը մեկ զրկանքա չի կշռում:

Յեվ այսպիսով մասնավոր խանութպանը թե ապրանքների գնի մեջ ե վաստակում ե թե չափերի ու կշռի:

Բացի այդ, մասնավոր խանութպանը աշխատում ե վաստակել նաև խանութի ծախքերի մեջ, այսինքն՝ խանութի վրա քիչ ե ծախսում. Վարձում ե եփանագին խանութ, խանութի սարք ու կարգի վրա ծախսում ե չնչին գումար, ապրանքների համար մաքուր դարակներ ու պահարաններ շինել չի տալիս, ապրանքները կեղտ ու թոզի մեջ ե պահում:

Յեվ՝ չնայած այս բոլորին, մասնավոր խանութպանը գործ ե դնում շողոքորթ լեզու, խաբեբայություն, խորամանկ միջոցներ. նա բաղդը լեզվով դրավում ե գյուղացուն, ձևանում ե նրա բարեկամը, յերդվում ե աստծու ե սրբերի անունով, ու իր հասարակ ապրանքը թանկ գնով սաղացնում ե միամիտ գյուղացու վրա:

Այս կերպ վարվում ե գյուղացու կամ գնորդի հետ նաև մասնավոր խանութպանի գործակատարը:

Նա ել աշխատում ե եփանագին ապրանք ձեռք բերել ու թանկ գնով վաճառել. չափերի ու կշռի մեջ գողանալ, խանութի կահավորության վրա քիչ ծախսել, կամ բոլորովին չը ծախսել, ապրանքները անխնամ թողնել ե կեղտի ու թոզի մեջ փռեցնել. Սրա հետ միասին գործ ե անում շողոքորթ լեզու, խաբեբայություն ե խորամանկություն՝ ապրանքները թանկ գնով ծախելու համար:

Ինքնըստինքյան ծագում ե այսպիսի հարց.

Մասնավոր խանութպանը դիմում ե այդպիսի միջոցների իր շահի համար, — նա, ինչպես ասում են՝ իր հոգին սևացնում ե իր գրպանը լցնելու, կարողությունը դրստելու համար:

Ապա լինու այդ նույն միջոցներին դիմում ե գործակատարը, յերբ համոզված ե, վոր իր

վաստակածից և գողացածից վոչ մի կոպեկ իր գրպանը չի մտնելու:

Այս շատ հասկանալի է:

Յեթե գործակատարը ընդունակ չը լինի ապրանքը եժան գնելու ու թանգ վաճառելու, յեթե նա չը կարողանա չափից ու կշռից գողանալ և վերջապես, յեթե նա շողոքորթելու, խաբելու շնորք չունենա՝ նրան վոչ մի խանութպան չի վարձի, նա գործակատարի պաշտոն վոչ մի դեպքում ստանալ չի կարող:

Յե՛վ ընդհակառակը՝ մասնավոր խանութի գործակատարը վորքան մեծ վաստակ դուրս քաշի գնորդից, վորքան շատ գողանա և վորքան շողոքորթելու, համոզելու մեջ մեծ շնորք ցույց տա, ախքան ավելի տեղ կունենա, վարձատրություն կստանա, առաջ կըգնա:

4

Սակայն բոլորովին այլ են ոպառուղական խանութի գործակատարի դերն ու պարտականությունը:

Նախ՝ պիտի ասենք, վոր կոոպերատիվի գործակատարը արտաքին նշաններով նույնն է, ինչ վոր մասնավոր խանութի գործակատարը:

Որինակ՝ ինչպես մասնավոր խանութում, այնպես ել կոոպերատիվում, գործակատարը վարչության հետ կապում է պայման, վորով վար-

չությունը պարտավորվում է վճարել գործակատարին վորոշ վարձատրություն, ինչ գործակատարը պարտավորվում է կատարել վորոշ աշխատանք: Ի հարկե՝ յերկու կողմերն ել ճշտությամբ կատարում են իրենց վրա դրված պարտականությունները:

Կոոպերատիվում, ինչպես և մասնավոր խանութում, գործակատարը չափում ու կշռում է ապրանքներ, դարսում, կապում է այն, հանձնում է դնորդին ու ճանապարհ ձգում և այլն:

Սակայն իր ներքին իմաստով՝ կոոպերատիվում աշխատող գործակատարը մասնավոր խանութի գործակատարից բոլորովին սարբեր է:

Այստեղ, կոոպերատիվում, կան հատուկ դրություններ, վորոնք գործակատարի վրա դնում են վորոշ պարտականություններ և վերապահում են նրան վորոշ իրավունքներ:

Ի՞նչում են կայանում այդ իրավունքներն ու պարտականությունները:

Նախ և առաջ՝ կոոպերատիվի գործակատարը նույն ընկերության անդամն է, վորին ծառայում է. նա ոգտվում է այն բոլոր իրավունքներից, ինչ վոր կոոպերատիվի յուրաքանչյուր անդամը: Նա մասնակցում է ընդհանուր ժողովներին, այսինքն մասնակցում է բոլոր վորոշումներին և կրում է պատասխանատվության իր բաժինը:

Նա մասնակցում է վարչության ընտրությանը,—վարչություն, վորից ինքը կախում ունի—և իր գործունեության մասին նրան տալիս է հաշիվ ու նրա հավանությունն է ստանում:

Ինչպես տեսնում եք՝ գործակատարը կոոպերատիվում է տեր է և բանվոր, նա է հրամայում է և յենթարկվում, և կառավարում է և ծառայում:

Մասնավոր խանութում այդպիսի դրություն չեք գտնի: Այնտեղ խանութատերը ինքնիշխան է. գործակատարը վոչինչ չի իմանում տիրոջ առևտրական գործերի մասին. յերբեք տերը չի մտածում հաշիվ տալ գործակատարներին ու նրանց հավանությունն ստանալ:

Իսկ կոոպերատիվն ընդհակառակը՝ գործում է իր անդամների հրամանով, ու ցուցմունքներով, այն անդամների, վորոնց թվում գտնվում է նաև գործակատարը:

Պատկերացրեք ձեզ, վոր ձեր քաղաքը կամ գյուղը վեր է ածվել մեկ մեծ կոոպերատիվի և նրանում յեղած խանութներն ու գործարանները, սայլերն ու կենդանիները, արտերն ու այգիները պատկանում են կոոպերատիվին. ի՞նչ կը լիներ այդ դեպքում. այն, վոր բոլոր բնակիչները, առանց բացառության, կլինեյին ձեր կոոպերատիվի անդամները և միաժամանակ ծառայող-

ները, կամ գործակատարները. իհարկե, այլևս չեք գտնվի ծառայող, վոր կոոպերատիվի անդամ չը լիներ և չեր գտնվի անդամ, վոր կոոպերատիվի ծառայող չլիներ:

Այդպես լինելով՝ ձեր վարձատրությունը կը նշանակեյիք դուք. դուք կը նշանակեյիք նաև ապրանքների գները. իսկ ապրանքների գները կնշանակեյիք այնպես, վոր նրանք թանկ չը լինեյին և մի գնորդից ավելորդ փող գուրս չը գար ու մյուսին չանցներ ինչպես այդ լինում է մասնավոր խանութներում:

Կոոպերատիվում գործակատարը, հանդիսանալով իբրև գործի տեր, բնականաբար, վերաբերվում է կոոպերատիվին վորպես իր սեփական գործին և դնում է գործի մեջ ջանք ու հոգատարություն: Ճիշտ է՝ կոոպերատիվի անդամները կամ տերերը շատ-շատ են, իսկ գործակատարները քիչ, բայց դրանով գործի եյուրթյունը չի փոխվում:

Մասնավոր խանութում գործակատարի և գործատիրոջ հարաբերությունը ամբողջովին կայանում է մեկ կողմից ոռճիկ վճարելու, մյուս կողմից սոսկ աշխատանք կատարելու մեջ:

Իսկ կոոպերատիվում սրա վրա ավելանում է այն գիտակցությունը, վոր գործակատարը միաժամանակ գործի տերն է: Այս բանից ինքնըստին-

քյան բղխում ե այն, վոր գործակատարը իր աշխատանքի մեջ ղենում ե և սիրտ և յեռանդ, Իսկ ամենքիդ հայտնի յե, վոր գործակատարի աշխատանքից կախված ե մեծապես կոոպերատիվի առաջադիմությունը:

Կոոպերատիվի գործակատարի մի այլ առավելությունը ցույց տալու համար՝ բերենք այստեղ մի հանգամանք ևս: Ինչպես տեսանք, մասնավոր խանութի գործակատարը ամեն կերպ աշխատում ե գնորդներին շահագործել, լինի նա կողմնակի մեկը, թե նույնիսկ իր մերձավորը և շահագործում ե իր տիրոջ գրպանը լցնելու համար. այս պահանջում ե նրանից գործատերը:

Կոոպերատիվի գործակատարը միանգամայն ազատ ե այդ պարտականությունից: Վոչ կոոպերատիվի անդամները և վոչ ել վարչությունը չեն պահանջում գործակատարից խաբել ու գողանալ, կամ շահագործել գնորդներին — մի յերևույթ, վոր վոչ մի դեպքում տեղ չը պիտի ունենա կոոպերատիվի պատերի մեջ:

Այս և նման շատ առավելություններ կոոպերատիվի գործակատարին դարձնում են զիտակից, պարտաճանաչ, զգայուն. նա զգում ե, վոր ինքը կոչված ե կատարելու հասարակական մեծ գործ, մի գործ, վոր իր մեջ կրում ե վոչ միայն վորոշ պարտականությունների կամ վորոշ վար-

ձառնության արժեք, այլ շատ ավելին — մի արժեք: Վորով կոոպերատիվի շուրջը ստեղծում ե հմայք, հարադատություն, փոխադարձ շահերի գիտակցություն, համագործակցություն — այսինքն՝ դեպի նոր հասարակարգը տանող պայմաններ:

5.

Յեթե այսպես բարձր ե կոոպերատիվի գործակատարի կոչումը կոոպերատիվ սոսլաւրիզում, ապա նա պիտի գիտենա ու ճշտությամբ կատարի մի շարք գործնական պարտականություններ, վորոնք կրելով առօրյա բնույթ, հաճախ փոքրիկ ու չնչին գործեր լինելով՝ գալիս են կատարյալ դարձնելու այն աշխատանքը, վոր դրված ե անմիջականորեն նրա վրա:

Այդ պարտականություններն են.

1. Կոոպերատիվի գործակատարը պիտի գիտենա առևտուր անել. այս նշանակում ե, վոր նա ծանոթ պիտի լինի կոոպերատիվի անդամների կամ սոսլաւոդների ճաշակին ու պահանջին, գնումներ կատարող վարչության անդամին ցուցմունքներ պիտի տա՝ ընտրելու այնպիսի ապրանքներ ու ապրանքների տեսակներ, վորոնք անհրաժեշտ են սոսլաւոդների խոշոր մեծամասնության համար:

2. Կոոպերատիվի գործակատարը գնումներ

կատարող վարչության անդամին պիտի խորհուրդներ տա, վոր նա, ապրանք ընտրելիս, ամեն կերպ աշխատի ընտրել լավ հատկության ապրանք, այնպիսին, վորը անպայմանորեն առավելութուն ունենա մասնավոր խանութում յեղած ապրանքներից:

3. Կոոպերատիվի գործակատարը գնումներ կատարող վարչության անդամից պիտի պահանջի, վոր նա աշխատի ապրանքները եժան գնել և տեղափոխության ու այլ ծախքերը խնայողությամբ կատարել:

4. Սպառողական խանութը հարկավոր է վարձել բնակավայրի կենտրոնում և վորքան կարելի չէ լավ տեղում ու լավ շենքի մեջ: Այս նույնպես պիտի կատարվի կոոպերատիվի գործակատարի ցուցմունքներով:

5. Կոպերատիվի գործակատարը պիտի աշխատի խանութը կանավորել ճաշակով, դուրքը հարկավոր է զեղեցկացնել, իսկ ներսը դարձարել կոոպերացիային վերաբերվող նկարներով, քարտեզներով, դիագրամներով, որացույցներով ու զանազան կոչերով:

6. Ապրանքները պետք է դասավորել դարակներում այնպես խնամքով, վոր նրանք միանգամայն ազատ լինելով փշացումից, միաժամանակ հաճույք պատճառեն հաճախորդին:

7. Կոոպերատիվի վարչութիւնը ապրանքները պիտի գնահատի գործակատարի ցուցմունքներով և պիտի գնահատի այնպես, վոր կոոպերատիվի ապրանքը չափավոր վաստակ ունենալով, անպայմանորեն եժան լինի մասնավոր խանութի ապրանքներից:

Մի խոսքով՝ կոոպերատիվի ապրանքների հատկության, գների չափավորության և խանութի կարգ ու սարգի պատասխանատվութիւնը ընկնում է գործակատարի վրա և նա ջանք պիտի թափի՝ վոչ միայն գրավելու սպառողի ուշադրութիւնն ու հաճութիւնը, այլ և մահացու հարված պիտի հասցնի մասնավոր խանութպանին, մասնավոր առևտրին և մասնավոր կապիտալին:

Կոոպերատիվի առևտուրն ու գործը դնելով այս հիմունքների վրա՝ կոոպերատիվի գործակատարը բնականաբար կարիք չի ունենա վոչ խաբելու, վոչ խորամանկ միջոցի դիմելու և վոչ էլ շողորորթ լեզու բանեցնելու՝ սպառողին համոզելու համար, ինչպես այդ անում են մասնավոր խանութպանը կամ նրա գործակատարը: Կոոպերատիվը այդ բոլորի փոխարեն հրապարակ պիտի բերի կարգ, շիտակութիւն և շահավետութիւն, այսինքն՝ մրցության լավագույն դէնքը:

Սակայն այս բոլորով հանդերձ՝ կոոպերատիվի գործակատարը պիտի ունենա մի առավելութիւն ևս, դա քաղաքավարութեան և ճշտապահութեան որեւէն է:

Նախ՝ նա պիտի լինի վերին աստիճանի քաղաքավարի դեպի սպառողը կամ հաճախորդը — կոպուլթիւնը, արհամարանքը և խոսափումը յերբեք տեղ չպիտի գտնեն նրա վարկեցողութեան մեջ:

Նա պիտի լինի վերին աստիճանի կարգապահ ու անաչառ, — կոոպերատիվում չպիտի տեղի ունենա կողմնապահութիւն, խտրութիւն, հերթի խախտումն. բոլոր հաճախորդները պիտի միաձև ընդունվեն, ու միաձև ճանապարհ ձգվեն:

Կոոպերատիվի գործակատարը պիտի լինի աշխույժ, կենսուրախ և արագաշարժ, նրա շարժումների մեջ յերբեք չպիտի նկատվի հոգնածութիւն. դանդաղկոտութիւն և մանավանդ ձարձրույթ, թուլամորթութիւն: Այս վերջին հատկութիւնների տեղ գործակատարը և վոչ մի դեպքում տեղ չպիտի ունենա կոոպերատիվում:

Մի խոսքով, լավ գործակատարը կոոպերատիվը դնում է այնպիսի հիմունքների վրա, վոր գնումները կատարվում են առանց ավելորդ հարց ու փորձերի, առանց սակարկութեան:

Յեւ որինակելի՝ կոոպերատիվը աշխարհը ընկնում վոչ միայն ապրանքների հատկութեամբ, գների եժանութեամբ, մի հանգամանք, վոր մեծ չափով արդունք է ազգայնացրած արդունաբերութեան ու ազգայնացրած առևտրի կողմից կոոպերացիային վերապահված արտոնութիւնների, այլ և ներքին կարգերով, քաղաքավարի ու վայելուչ վերաբերմունքով, վորն ստեղծվում է պարտաճանաչ գործակատարի ջանքերով:

Անա այսպիսի կոոպերատիվը միայն կարողանում է գրավել սպառողների բազմութիւն, վոր բեռնավորված կոոպերատիվի ապրանքներով՝ անցնում է մասնավոր խանութի մոտով՝ մասնավոր խանութը մասնելով մոռացութեան ու արհամարհանքի:

7

Այս փոքրիկ զրույցը ավարտելուց առաջ՝ մնում է մեզ ասել վերջին խոսքը. այդ այն է, վոր կոոպերատիվի գործակատարը անպայմանորեն ավելի լավ պիտի վարձատրվի, քան մասնավոր խանութի գործակատարը. սակայն վարձատրութեան չափը պիտի համապատասխանի կոոպերատիվի շրջանառութեանը և ունենալիք յեկամաներին, մի հանգամանք, վոր կախված է մեծապես այդ նույն գործակատարի շնորհքից:

և գործը վարելու ընդունակութիւնից: Այլապէս՝ գործակատարը վոչ միայն հնարավորութիւնն չի ունենա լավ վարձրատրվելու, այլ և անհամաչափ ծախքեր կատարելով, վտանգի կենթարկի կոոպերատիվի գոյութիւնն անգամ:

Լավ գործակատարը ստեղծում է որինսկելի կոոպերատիվ և ղրանով նա վոչ միայն ձեռք է բերում հարգանք, այլ և լավ վարձատրվելու հնարավորութիւն:

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԸ ԳՈՐԾԻ ԲՈՂԵՅԻՆ *)

Հաճախորդը կոոպերատիվում ապրանք գնելիս՝ գործ է ունենում մի բանի գործակատարների հետ:

Կոոպերատիվ մտնելիս, յեթե գնողները շատ են, գնորդը կանգնում է հերթի. հերթի վրա հսկում է մեկ գործակատար:

Շարքի հետ առաջ շարժվելով, նա մոտենում է շեկեր բաց թողնող սեղանին. սեղանի առաջ նստած է մի այլ գործակատար:

Այդտեղից հաճախորդը մոտենում է ղրաժարկղին, այդտեղ էլ նստած է մի այլ գործակատար:

*) Այս վերնագրի տակ ղրված ցուցմունքները վերաբերում են խոշոր կոոպերատիվներին:

Յեւ վերջապէս՝ ղրամը վճարելուց հետո՝ հաճախորդը մոտենում է վերջին գործակատարին. սա ապրանք բաց թողնող գործակատարն է:

Սրանք բոլորն էլ գործակատարներ են, վորոնք ունեն հատուկ պարտականութիւններ:

Ի՞նչպէս են կատարում նրանք իրենց պարտականութիւնները:

Հերթի վրա հսկող գործակատարը հետևում է, վոր հաճախորդներից վոչ մեկը հերթը չը խախտի, ինչ հասակի ու ինչ ղիրքի յեւ վոր նա լինի: Գործակատարը առանձնապէս հետևում է, վոր հերթը չը խախտեն մանավանդ ծանոթներն ու բարեկամները: Հերթի խախտում թույլ տվող պաշտոնյան կոոպերատիվի գործակատար լինել չի կարող:

Չեկեր բաց թողնող գործակատարը հերթով ընդունում է հաճախորդի ձեռքից անդամադրբույկը, նախ ստուգում է՝ արդոք անդամադրբույկ ներկայացնողը անդամն ինքն է, կամ նրա ընտանիքի անդամներից մեկն ու մեկը, թե՛ կողմակի ոգտվող. այս ստուգումը նրա համար է, վոր անդամադրբույկը կողմակի մարդկանց տալը արգելվում է: Ապա, անդամադրբույկի

մեջ նշանակում ե հաճախորդի ցանկացած ապրանքները, դնում նրանց դիմաց դինն ու գումարը և ընդհանուր գումարը նշանակելով՝ յերկու սրինակ չեկ անդամագրքույկի հետ հանձնում ե հաճախորդին, իսկ մեկ չեկը թողնում ե իր մոտ՝ տետրին կպած:

Դրան ընդունող գործակատարը նախ չեկերն ընդունում ե համարներով, այդպես վարվելով նա պահպանած ե լինում հերթական կարգը: Ապա ստուգում ե չեկի վրա նշանակած գումարը, աբդյոք սխալ չի հաշված գումարը: Ստուգելուց հետո ստանում ե դրամը. և չեկի վրա դնելով «ստացված ե» կնիքը, ստորագրում ե ու յերկու չեկերից մեկը պահում ե իր մոտ՝ իսկ մյուսը վերադարձնում ե հաճախորդին:

Ավետմենն ու միաժամանակ պատասխանատու աշխատանքը կատարում ե ապրանք բաց թողնող գործակատարը:

Սա նորից չեկերն ընդունում ե հաճախորդներից՝ համարների կարգով: Յեթե պահանջը գործվացք ե, գործակատարը մի առ մի կարգում ե չեքի վրա նշանակված տեսակները, վայր ե բերում համապատասխան թուիք, կտրում ե նշա-

նակված չափով, գրում ե կտրածի վրա կարմիր կամ կապույտ մատիտով չափը, — այսպես վարվում ե նաև չեքի վրա նշանակված բոլոր տեսակների հետ և ապա՝ բոլոր կտրած կտորները ստուգելով չեկի վրայի գրվածի հետ, կանոնավոր կերպով փաթաթում ե թղթի մեջ և հանձնում հաճախորդին:

Իսկ յեթե չեկի վրա նշանակված են կշռի ապրանքներ, որինակ՝ ալյուր, շաքար, յուղ, ձեթ և այլն, այդ դեպքում գործակատարը պահանջում ե տոպրակներ և աֆաններ, նախ վերցնում ե դրանց տարաները՝ լցնում ե ու խնամքով կշռում, ահպես վոր թեթև չը կշռվի: Այն դեպքում, յերբ հաճախորդը տոպրակներ չի ներկայացնում՝ գործակատարը վերցնում ե կոպերատիվի ունեցած թղթից մաքուր տոպրակներ և նրանց մեջ ե լցնում ապրանքը ու կշռում:

Կան ապրանքներ ել, վորոնք գնվում ու վաճառվում են հակով, տասնյակով, դյուլինով, տուփով — այդպիսի ապրանքները նորից գործակատարը համարում ե, ստուգում, թղթի մեջ փաթաթում ու ապա հանձնում հաճախորդներին:

Այս կարգով ընդունում ու ճանապարհ ե ձգում հաճախորդին կոոպերատիվի հաց վաճա-

ուող, միս վաճառող և այլ տեսակի ապրանքներ
բաց թողնող գործակատարը:

Բոլոր դեպքերում գործակատարը բաց է
թողնում ապրանքը՝ պահելով իր մոտ հաճա-
խորդի ներկայացրած չեկերը:

Ինչպես տեսանք՝ չեկը գրվեց յերեք որի-
նակ. դրանցից մեկը մնաց չեքեր բաց թողնող
գործակատարի մոտ, յեկրորդը մնաց գրամ ըն-
դունող գործակատարի մոտ, իսկ յերրորդը մնաց
ապրանք բաց թողնող գործակատարի մոտ:

Սրա նպատակն այն է, վեր առեվտրի
դադարելուց հետո, նախ քան խանութը փա-
կելը, յերեք կետերում հավաքված չեքերը
հաշվեն առանձին առանձին, համեմատեն իրար
հետ յերեք կետերում ստացած գումարները
և յերբ այդ գումարները բռնեն իրար, այդ
ժամանակ միայն փակեն որվա հաշիվը և ապ-
րանքները խանութից հեռելով՝ խանութը կողպեն:

«Ազգային գրադարան»

NL0203266

ԳԻՆՆ Ե 8 ԿՈՊԵԿ

300

1712-40